Lecturile școlarului

CLASA a V-a

EDITURA ANDREAS

Antologie de texte din literatura română și literatura universală

- Peste 100 de opere literare
- 30 de autori
- Texte ilustrate
- Prezentări biobibliografice ale autorilor
- Întrebări și teme

- Colindul/Colinda
- Doina
- Pastelul
- Oda
- Poezia
- Parabola
- Snoava
- Legenda
- Basmul
- Balada
- Memorialistica. Jurnalul
- Povestirea
- Schița
- Romanul

Cuprins

Cele zece porunci ale școlarului / 8

I. COLINDUL/COLINDA / 9

O, ce veste minunată / 9
Trei păstori / 9
Cântec de stea / 10
Plugușorul / 10
Florile dalbe / 11
Steaua sus răsare / 12
Sorcova / 12
Capra / 13
Bună dimineața la Moș Ajun! / 13

II. DOINA / 15

A. Octavian Goga / 15
Doina / 16

B. Mihai Eminescu / 17
Doina / 18

C. Vasile Alecsandri / 20
Doina / 21
Frunză verde magheran / 22

III. PASTELUL / 26

A. Vasile Alecsandri / 26
Sfârșit de toamnă / 27
Concertul în luncă / 27
Oaspeții primăverii / 30

B. Octavian Goga / 31
Toamna / 31

C. George Coșbuc / 32
Toamna / 33

D. Dimitrie Anghel / 35
Pastel / 36

IV. ODA / 38

A. George Coșbuc/ 38
Patria română / 38

B. Al. Mateevici / 40
Limba noastră / 42

C. Gheorghe Sion / 44
Limba românească / 45

D. Friedrich von Schiller / 46
Odă bucuriei / 47

V. POEZIA / 49

A. George Coșbuc / 49
Povestea gâștelor / 49
Vestitorii primăverii / 51
Cântec („A venit un lup din crâng...") / 52
Mama / 53

B. Mihai Eminescu / 56
Cu penetul ca sideful / 56
Ce te legeni / 56
O, rămâi / 57
La mijloc de codru... / 58
Fiind băiet păduri cutreieram / 59
Rugăciune / 60
Revedere / 61
Colinde, colinde / 62

C. George Topîrceanu / 63
Un duel / 64
Rapsodii de primăvară / 66
Rapsodii de toamnă / 69

VI. PARABOLA / 77
Pilda pomului bun / 77
Despre oaia rătăcită / 78
Pilda samariteanului milostiv / 79
Pilda fiului rătăcitor / 81

VII. SNOAVA / 83
Păcală și vaca / 83
Păcală și cucul / 85

Boierul și Păcală / 86
Păcală avocat / 87
A. Anton Pann / 89
Despre minciuni și flecării / 90
Povestea Vorbii / 91
Despre învățătură / 91
B. Petre Ispirescu / 93
Ieftin și scump / 94
Vulpea firoscoasă / 95
Mare zăpăceală / 96
VIII. LEGENDA / 99
Dragoș-Vodă / 99
Dreptatea lui Țepeș / 100
Povestea ciocârliei / 101
Soarele și Luna / 102
Legenda rândunicii / 103
A. Dimitrie Bolintineanu / 110
Cea de pe urmă noaptea lui Mihai cel Mare / 111/
Preda Buzescu / 113
Muma lui Ștefan cel Mare / 114
Daniel Sihastru / 115
B. Emil Gârleanu / 117
Floarea lacrimilor / 118
IX. BASMUL / 121
1. BASMUL POPULAR / 121
Peștișorul de aur (Basm popular rusesc) / 121
Lenea / 126
Banul muncit / 129
2. BASMUL CULT / 132
A. Petre Ispirescu / 132
Prâslea cel voinic și merele de aur / 132
Sarea în bucate / 147
Aleodor Împărat / 156
Greuceanu / 164
B. Ion Creangă / 176
Dănilă Prepeleac / 177
C. Ioan Slavici / 190
Doi feți cu stea în frunte / 191
D. B. Șt. Delavrancea / 201
Neghiniță / 202
E. I.L. Caragiale / 213
Cănuță-om sucit / 215
F. Frații Grimm / 224
Hänsel și Grethel / 225
Cenușăreasa / 233
G. Ch. Perrault / 240
Piele de măgar / 241
H. H.Ch. Andersen / 254
Bravul soldățel de cositor / 255
X. BALADA / 261
Miorița / 261
A. George Topîrceanu / 265
Balada unui greier mic / 265
XI. MEMORIALISTICA. JURNALUL / 268
A. Ion Creangă / 268
Amintiri din copilărie („La cireșe") / 268
Amintiri din copilărie („Cu plugușorul") / 270
Amintiri din copilărie („Calul-bălan") / 272
B. Dinicu Golescu / 275
Însemnare a călătoriei mele. Viena – Beciul / 276
C. Ion Ghica / 277
Scrisori către Vasile Alecsandri – Nicu Bălcescu / 278
XII. POVESTIREA / 285
A. Nicolae Bălcescu / 285
Românii supt Mihai Voievod Viteazul („Mihai și călăul") / 287

B. B.Șt. Delavrancea / 289
Domnul Vucea / 289
C. Emil Gârleanu / 308
Căprioara / 308
Gândăcelul / 309
D. Ioan Slavici / 311
Budulea Taichii / 311
E. Bogdan Petriceicu-Hasdeu / 331
Ciocârlia / 332
F. Jack London / 333
Colț alb / 334
G. Guy de Maupassant / 342
Tatăl lui Simon / 343
XIII. SCHIȚA / 353
A. I.L. Caragiale / 353
Dl Goe... / 353
B. Barbu Șt. Delavrancea / 359
Bunicul / 359
C. Emil Gârleanu / 363
Sărăcuțul / 363
D. Anton Bacalbașa / 365
Moș Teacă senator / 366
E. Mark Twain / 368
Faimoasa broască săltăreață din ținutul Calveras / 369
F. H. Melville / 376
Cele două fețe ale unei țestoase / 377
XIV. ROMANUL / 382
Mark Twain / 382
Tom Sawyer în străinătate / 382
Aventurile lui Huckleberry Finn / 391
XV. PROZA. ALTE GENURI/ SPECII/ CATEGORII LITERARE / 406
A. Nicolae Bălcescu / 406
Românii supt Mihai Voievod Viteazul. Ardealul / 406
B. Alecu Russo / 408
Stânca Corbului / 409
C. Emil Gârleanu / 411
Când stăpânul nu-i acasă / 411

Vasile Alecsandri

Poet, prozator și dramaturg, **VASILE ALECSANDRI** s-a născut în Moldova, la Mircești, pe ***14 iunie 1818 (1821?)***. Primii pași spre învățătură îi face acasă, cu dascălul Gheorghe Vida. Studiază apoi la Paris. Este atras mai mult de literatură, deși făcuse cursuri de medicină și de drept. Creațiile populare, care l-au fascinat, vor fi un real izvor de inspirație. Adună scrieri populare, pe care le și publică în volum: *Poezii populare ale românilor*. Măiestria poetului este dezvăluită însă în volumul *Pasteluri*. Își câștigă astfel renumele de *Bardul din Mircești*, iar Mihai Eminescu îl numește „acel rege-al poeziei". În afară de poezii, Alecsandri a mai scris și proză (*Vasile Porojan* și altele), dar și piese de teatru, dintre care cele mai cunoscute sunt acelea care au ca personaj principal pe *Coana Chirița*.

Pe lângă activitatea culturală, Vasile Alecsandri s-a implicat în evenimentele istorice ale vremii în care a trăit: Revoluția de la 1848, Unirea Moldovei cu Țara Românească (1859). A scris *Hora Unirei*. A fost director al teatrului din Iași și ambasador al României la Paris. Pentru poezia *Cânticul gintei latine*, este premiat la concursul Societăților limbilor romanice de la Montpellier, în 1878.

A încetat din viață în ***1890, pe 22 august,*** fiind înhumat chiar în parcul casei de la Mircești.

Doina*

Doina, doiniță!
De-aș avea o puiculiță,
Cu flori galbine-n cosiță,
Cu flori roșii pe guriță!

De-aș avea o mândrulică
Cu-ochișori de porombică
Și cu suflet de voinică !

De-aș avea o bălăioară
Naltă, veselă, ușoară,
Ca un pui de căprioară!

Face-m-aș privighetoare
De-aș cânta noaptea-n răcoare
Doina cea dismierdătoare!

*

Doina, doiniță!
De-aș avea o pușculiță
Și trei glonți în pungulița
Ș-o sorioară de bărdiță!

De-aș avea, pe gândul meu,
Un cal aprig ca un leu,
Negru ca păcatul greu!

De-aș avea vro șepte frați

Toți ca mine de bărbați
Și pe zmei încălecați!

Face-m-aș un vultur mare
De-aș cânta ziua, la soare,
Doina cea de răzbunare!

* Texte reproduse din lucrarea: *„Poezii alese"*, Editura Andreas, 2012.

*

Doina, doiniță!
Și i-aș zice: „Mândruliță,
Mă jur p-astă cruciuliță,
Să te țin ca un bădiță!"

Și i-aș zice: „Voinicele,
Să te-ntreci cu rândunele
Peste dealuri și vălcele!"

Și le-aș zice: „Șepte frați,
Faceți cruce și jurați
Vii în veci să nu vă dați!"

Hai, copii, cu voinicie
Să scăpăm biata moșie
De păgâni și de robie!

Frunză verde magheran

Frunză verde magheran,
Voinicel mehedințean,
Sunt născut pe frunzi de fag
Ca să fiu la lume drag
Și-s scăldat de mic în Olt
Să mă fac viteaz de tot
Și-s frecat cu busuioc
Să am zile cu noroc.
După ce am mai crescut
Din ochi maica m-a pierdut
C-am fugit de la părinți
Tot în munți, la Mehedinți.

H.Ch. Andersen

S-a născut pe ***2 aprilie 1805***, la Odense, Danemarca. Tatăl său, cizmar de profesie, a trebuit să se lupte cu o stare a sănătății destul de șubredă și a murit înainte ca Hans Christian să împlinească doisprezece ani. După aceea, băiatul a trebuit să se întrețină singur și nici măcar nu s-a mai dus la școală o perioadă, ci a lucrat ca ucenic la un țesător și mai apoi la un croitor. Mai târziu s-a amuzat la un teatru de păpuși – îmbrăcând păpuși care să joace în piese de teatru și visând, fără îndoială, la poveștile pe care urma să le spună lumii mai târziu. A părăsit locul său de naștere, Odense, și a plecat la Copenhaga la vârsta de paisprezece ani. Acolo, aproape că a murit de foame; dar și-a făcut prieteni și Regele Frederick al VI-lea a fost convins de unul dintre ei să-l trimită la colegiu. Era totuși foarte încet la lecții și rămânea la școală mai mult decât trebuia. Dar a început să scrie poezie pe când era încă un copil; și unul dintre poemele sale timpurii, „Copilul muribund", nu numai că l-a ajutat să-și atragă prieteni, ci a devenit cunoscut în toată lumea. Poveștile datorită cărora îl cunoaștem foarte bine în zilele noastre au apărut pentru prima dată în 1835: avea treizeci de ani. Aceste povești minunate erau atât de simple, încât oamenii n-au sesizat cât de bune sunt; și a trecut mult timp înainte ca propriii lui compatrioți să se lase convinși că ghinionistul Hans pe care îl cunoscuseră în copilărie era unul dintre cei mai buni povestitori ai lumii. A călătorit în străinătate, a vizitat Italia și Spania și a scris despre ce a văzut acolo. Ultima sa carte de basme a fost dăruită lumii în 1872. Trei ani mai târziu (pe ***4 august 1875***), a murit, când ajunsese la vârsta de șaptezeci de ani; și toată lumea a plâns după bietul fiu minunat al cizmarului din Odense.

Bravul soldățel de cositor*

Au fost odată ca niciodată douăzeci și cinci de soldăței de plumb, frați cu toții, fiindcă erau urmașii unei vechi linguri de tinichea. Fiecare omuleț își ținea arma pe umăr, ochii ațintiți drept în față și purta cea mai vioaie uniformă de culoare roșie cu albastru pe care ți-o puteai imagina.

Primul lucru pe care l-au auzit în viața lor cea nouă, atunci când s-a desfăcut capacul cutiei, a fost un băiețel care bătea din palme și striga: „Soldații, soldații!". Era ziua lui și doar ce-i fuseseră făcuți cadou; așa că n-a stat deloc pe gânduri și i-a așezat pe masă. Toți soldații erau identici, cu excepția unuia care era diferit de ceilalți prin faptul că avea un picior. Fusese făcut la urmă și nu mai rămăsese destulă tablă și pentru el. Oricum, stătea la fel de bine într-un picior ca și ceilalți care stăteau pe ambele picioare; de fapt, era primul care urma să devină faimos. Pe masa unde erau așezați se aflau multe alte jucării; dar piesa de rezistență care îți atrăgea privirea era un încântător castel de hârtie. Puteai să privești direct în camere prin ferestrele minuscule. Afară erau câțiva copăcei adunați în jurul unei oglinzi micuțe ce reprezenta un lac, a cărui suprafață reflecta niște lebede de ceară care înotau. Una peste alta, era fermecător, dar cel mai frumos lucru era o fecioară micuță care stătea la poarta deschisă a castelului. Și ea era croită din hârtie, dar purta o rochie din cel mai ușor voal, cu o mică panglică elegantă, de culoare albastră, pe umeri ca un fel de eșarfă, scoasă în evidență de un fluture strălucitor, mare cât toată fețișoara ei. Mica fecioară își întindea ambele brațe, deoarece era dansatoare și în timpul dansului, unul dintre picioarele sale era ridicat atât de tare în aer, încât soldățelul de

* Text reprodus din lucrarea *„Povești alese"*, H.Ch. Andersen, Editura Andreas, 2010.

șuvoiul se precipita direct în canalul cel mare. Era tot atât de periculos pentru el cum era pentru noi să trecem printr-o vâltoare.

Era atât de aproape de capăt acum, încât era imposibil să se oprească. Barca se năpusti la vale; bietul soldățel se ținea cât de tare putea; nimeni n-ar putea spune că a tresărit măcar.

Barca s-a învârtit de trei sau patru ori, umplându-se cu apă pe la margine; avea să se scufunde. Micul soldat stătea drept, apa ajungându-i până la gât, iar barca se scufunda din ce în ce mai adânc. Hârtia era tot mai moale și în cele din urmă apa i-a trecut de cap – s-a gândit apoi la mica dansatoare pe care n-avea s-o mai vadă vreodată și acest refren îi răsuna în urechi:

„Înainte! Înainte! Soldat!

Căci moartea nu-ți surâde."

Hârtia a cedat în întregime, în cele din urmă, iar soldatul s-a prăbușit – în același moment fiind înghițit de un pește mare.

Oh! cât de întuneric era în burta acelui pește; era chiar mai rău decât în tunel; și era atât de îngust! Dar soldățelul de plumb era la fel de curajos ca întotdeauna și s-a întins pe jos, cât era de lung, cu pușca pe umăr.

Peștele țâșnea brusc, făcând cele mai frenetice mișcări. Încet-încet, s-a liniștit până la urmă și, după o vreme, l-a străbătut o lumină ca fulgerul. Soldățelul s-a trezit încă odată ziua-n amiaza mare și cineva striga cu voce tare: „Un soldățel de cositor!". Peștele a fost prins, dus la piață, vândut și adus în bucătărie, unde bucătăreasa l-a despicat cu un cuțit mare. A apucat soldatul de talie cu două degete și l-a purtat până în salon, unde toată lumea voia să-l vadă pe minunatul omuleț care călătorise în stomacul unui pește; dar micul soldat nu era deloc mândru. L-au așezat pe masă și, minunea minunilor! Se regăsi chiar în aceeași cameră în care mai fusese. Văzu aceieași copii, iar jucăriile stăteau încă pe masă la fel ca și frumosul castel cu micuța și drăguța dansatoare.

Stătea încă într-un picior, iar pe celălalt îl ținea în aer. Vezi tu, și ea era lipsită de flexibilitate. Soldățelul fu atât de mișcat, încât era gata să verse lacrimi, dar nu se cuvenea. Se uită la ea și

ea se uită la el, dar nu-și spuseră o vorbă. În acest moment unul dintre băieței îl apucă pe soldățel și, fără niciun motiv sau vreo explicație, îl aruncă în foc. Spiridușul din tabacheră era vinovat pentru asta, fără îndoială. Micul soldat stătea acolo, într-o căldură groaznică, aprins din cauza flacării; dar nu știa dacă era căldura adevăratului foc sau ardoarea sentimentelor sale. Își pierduse culoarea sa vioaie; era poate din cauza călătoriei sale primejdioase sau a durerii, cine poate ști?

Se uita la fecioară și ea se uita la el; simțea că se topește, dar reușea totuși să se stea drept, ținând curajos arma pe umăr.

Ușa s-a deschis deodată și curentul a luat-o pe mica dansatoare, clătinând-o ca pe o *silfidă*, și căzu direct în foc, lângă soldățel, izbucnind în flăcări și dispărând!

În acesta timp, soldățelul se prefăcuse într-o simplu bulgăre și, când servitoarea a adunat cenușa a doua zi, l-a găsit în forma unei inimioare. Tot ceea ce rămăsese din mica dansatoare era fluturele ei ars, tot atât de negru precum cărbunele.

(Apărută: 1838)

Traducere: GABRIELA SIMION